

Περιεχόμενα

Κατάλογος γραφημάτων	11
Κατάλογος πινάκων	13
Κατάλογος συντελεστών	15
Ευχαριστίες	19
Εισαγωγή: Η επιρροή εξωτερικών δρώντων στα Δυτικά Βαλκάνια	21
FLORIAN BIEBER και ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΖΙΦΑΚΗΣ	

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ > ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ

- 1. Συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας στα Δυτικά Βαλκάνια:
Ρήγματα και διάβρωση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης;** 41
TOBIAS FLESENKEMPER και MARKO KMEZIC
- 2. Η οικονομική ανάπτυξη των Δυτικών Βαλκανίων:
Η σημασία των δρώντων εκτός ΕΕ** 67
MATTEO BONOMI και MILICA UVALIC

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ > ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ: ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

- 3. Σερβία: Κοιτάζοντας προς την Ανατολή, πηγαίνοντας προς τη Δύση; ...** 101
FLORENT MARCIACQ
- 4. Βοσνία-Ερζεγοβίνη: Εγκαταλείφθηκε από τη Δύση, αγκαλιάστηκε
από την Ανατολή;** 131
ADNAN HUSKIC

- 5. Κόσοβο: Μεταξύ δυτικών και μη δυτικών κρατών** 167
GËZIM VISOKA
- 6. Βόρεια Μακεδονία: Γόνιμο έδαφος για εξωτερικές επιρροές** 193
ZORAN NECHEV και IVAN NIKOLOVSKI
- 7. Μαυροβούνιο: Μονίμως σε σταυροδρόμι** 221
JOVANA MAROVIĆ
- 8. Αλβανία: Νέα γεωπολιτικά δεδομένα και μεταβαλλόμενες
διασυνδέσεις** 247
ENIKA ABAZI

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ > ΜΗ ΔΥΤΙΚΟΙ ΔΡΩΝΤΕΣ

- 9. Ρωσία: Παίζοντας επιδέξια με κακό χαρτί** 277
DIMITAR BECHEV
- 10. Κίνα: Μια νέα γεωοικονομική προσέγγιση στα Βαλκάνια** 303
ANASTAS VANGELI
- 11. Τουρκία: Καταναγκαστικός γάμος ή γάμος από συμφέρον
με τα Δυτικά Βαλκάνια;** 331
AHMET ERDI ÖZTÜRK και SAMIM AKGÖNÜL
- 12. ΗΑΕ: Ο σουλτανισμός συναντά την ανελεύθερη δημοκρατία** 353
WILL BARTLETT και TENA PRELEC
- 13. Συμπεράσματα** 379
FLORIAN BIEBER και ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΖΙΦΑΚΗΣ
- Ευρετήριο 387

Εισαγωγή

Η επιρροή εξωτερικών δρώντων στα Δυτικά Βαλκάνια

Florian Bieber και Νικόλαος Τζιφάκης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) αποφάσισε το 1999, μετά το τέλος του πολέμου στο Κόσσοβο, να χρησιμοποιήσει την πολιτική διεύρυνσης ως το βασικό πλαίσιο οριοθέτησης των προσπαθειών της για την εδραίωση της ειρήνης και της σταθερότητας στα Δυτικά Βαλκάνια. Ο εξευρωπαϊσμός της περιοχής –υπό την έννοια της εφαρμογής φιλελεύθερων πολιτικών και οικονομικών μεταρρυθμίσεων και της υιοθέτησης του κοινοτικού κεκτημένου μέσω της απαιτητικής ενταξιακής αιρεσιμότητας (accession conditionality)–, σε συνδυασμό με την εξομάλυνση των διμερών σχέσεων και τη διαδικασία απόδοσης μεταβατικής δικαιοσύνης, θεωρήθηκε η καλύτερη διασφάλιση έναντι της ανόδου του επιθετικού εθνικισμού και ενός νέου ξεσπάσματος εχθροπραξιών. Η ενταξιακή προοπτική που έδωσε η ΕΕ στα Δυτικά Βαλκάνια συνοδεύθηκε, εν ευθέτω χρόνω, από μια αντίστοιχη πρόταση του NATO (αν και είχε λιγότερο συστηματικό χαρακτήρα, καθώς η διεύρυνση της Ατλαντικής Συμμαχίας προχώρησε κατά περίπτωση και όχι σε περιφερειακή βάση).

Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων υποδέχθηκαν με ενθουσιασμό την προοπτική της πλήρους ενσωμάτωσης στις ευρωατλαντικές δομές –με αξιοσημείωτες εξαιρέσεις τη Σερβία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη όσον αφορά την ένταξή τους στο NATO–, καθιστώντας τον διττό αυτόν στόχο θεμελιώδη για τον προσανατολισμό της εξωτερικής τους πολιτικής. Επίσης, δρομολόγησαν ορισμένες απαραίτητες μεταρρυθμίσεις για τον πλήρη μετασχηματισμό τους σε φιλελεύθερες δημοκρατίες με λειτουργικές οικονομίες της αγοράς.

Ωστόσο, η ευρωατλαντική ολοκλήρωση της περιοχής δεν έχει προχωρήσει βάσει του αρχικού σχεδιασμού. Παρόλο που η πρόσκληση της ΕΕ (η οποία ανακοινώθηκε ρητά το 2003 στη σύνοδο κορυφής της Θεσσαλονίκης) δεν αποσύρθηκε ποτέ από το τραπέζι, η εμφάνιση νέων προκλήσεων και πιεστικότε-

ρων προτεραιοτήτων έχουν στρέψει την προσοχή της ΕΕ και των μελών της σε άλλα ζητήματα μετά το 2009. Η οικονομική κρίση και η επακόλουθη κρίση της Ευρωζώνης, η μεταναστευτική/προσφυγική κρίση και το Brexit έχουν παραγκωνίσει πλήρως την πολιτική της διεύρυνσης στο πλαίσιο της ΕΕ, ενώ οι εξελίξεις στη γειτονιά της (που εκτείνονται από την Αραβική Άνοιξη και τη σύγκρουση στη Συρία στον Νότο έως τη σύγκρουση στην Ουκρανία και τις νέες εντάσεις με τη Ρωσία στην Ανατολή) έχουν υπερκεράσει σε σημασία τα Δυτικά Βαλκάνια. Ομοίως, οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν δώσει προτεραιότητα στη συμμετοχή τους στις εξελίξεις στην Ασία και στον Ειρηνικό (η «Στροφή» [Pivot] προς την Ασία) και στον συνακόλουθο αγώνα τους να επικρατήσουν στον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» και να σταθεροποιήσουν τη Μέση Ανατολή, όπως επίσης και να αντιμετωπίσουν τον ρωσικό αναθεωρητισμό (Clinton, 2011· Brands, 2016). Από την άποψη αυτή, αν και οι διαδικασίες διεύρυνσης της ΕΕ και του NATO δεν έχουν παύσει, η Δύση ακολουθεί ολοένα και περισσότερο μια μη παρεμβατική προσέγγιση απέναντι στα Δυτικά Βαλκάνια, αρκούμενη στην αποσόβηση μιας επανάληψης των εχθροπραξιών.

Η σχετική απεμπλοκή της Δύσης από τα Δυτικά Βαλκάνια συνοδεύθηκε από μια τάση των πολιτικών ηγεσιών της περιοχής για περιστολή των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων και εδραίωση μιας ολοένα και πιο ανελεύθερης διακυβέρνησης. Όπως αναφέρει η ετήσια έκθεση «Έθνη σε μετάβαση» (Nations in Transit) του 2017, «τα τελευταία έξι χρόνια οι ηγέτες των Βαλκανίων συσπείρωσαν την πολιτική τους βάση με επιθέσεις κατά της κοινωνίας των πολιτών και του Τύπου, αποσαθρώνοντας ανεξάρτητους θεσμούς, παρά το γεγονός ότι συνέχισαν να προωθούν την ένταξή τους στην ΕΕ» (Freedom House, 2017, σ. 2). Πλήθος άλλων παρατηρητών, συμπεριλαμβανομένης και της Συμβουλευτικής Ομάδας για τα Βαλκάνια στην Ευρώπη (BiEPAG), κατέγραψαν τη ζοφερή εικόνα που παρουσιάζει η κατάσταση της δημοκρατίας στα Δυτικά Βαλκάνια, παραθέτοντας μια σειρά από προβλήματα που διατρέχουν όλη την περιοχή, όπως εκλογικές παρατυπίες, αναποτελεσματικά συστήματα θεσμικών αντίβαρων, αδύναμες ανεξάρτητες αρχές και έλλειψη ελευθερίας του Τύπου (Kmezić & Bieber, 2017).

Η εξασθένιση της προσοχής της Δύσης συνέπεσε με την εκδήλωση μεγαλύτερου ενδιαφέροντος για την περιοχή από την πλευρά άλλων εξωτερικών δρώντων όπως η Ρωσία, η Κίνα, η Τουρκία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ). Η δράση των τελευταίων περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα πεδίων το οποίο εκτείνεται από οικονομικές επενδύσεις, ιδίως σε μεγάλης κλίμακας υποδομές, έως και την πολιτική στήριξη σε κυβερνήσεις και κόμματα, καθώς και την ενεργό εμπλοκή τους στο πεδίο των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Επιπροσθέτως, έχει αναπτυχθεί και μια πιο αθέμιτη και συγκεκαλυμμένη παρέμβαση στην περιοχή, η οποία συχνά αποτελεί αντικείμενο έντονης φημολογίας.

Η Ρωσία έχει χρησιμοποιήσει διάφορα μέσα για να ασκήσει επιρροή στα

Δυτικά Βαλκάνια, εστιάζοντας τις προσπάθειές της σε δρώντες με πολιτισμική/θρησκευτική συγγένεια, ιδιαίτερα στη Σερβία, στη Ρεπούμπλικα Σέρπσκα (τη μία εκ των δύο συνιστωσών οντοτήτων της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης), στο Μαυροβούνιο και στη Βόρεια Μακεδονία. Σε διπλωματικό επίπεδο, έχει εκμεταλλευθεί τη θέση της ως μεγάλη δύναμη για να υπονομεύσει δυτικές πρωτοβουλίες. Για παράδειγμα, αντιτάχθηκε στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Κοσόβου, ενθάρρυνε εμμέσως την αποσχιστική ρητορική του Μίλοραντ Ντόντικ, ηγέτη της Ρεπούμπλικα Σέρπσκα και επιδίωξε τη ματαίωση των διπλωματικών προσπαθειών της ΕΕ και των ΗΠΑ για την επίλυση της πρόσφατης πολιτικής κρίσης στη Βόρεια Μακεδονία. Σε πολιτικό επίπεδο, η Ενωμένη Ρωσία, το ρωσικό κυβερνών κόμμα, έχει αναπτύξει στενούς δεσμούς με αρκετά ομοφρονούντα πολιτικά κόμματα στη Σερβία, στο Μαυροβούνιο, στη Ρεπούμπλικα Σέρπσκα και στη Βόρεια Μακεδονία. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι αυτή η διακομματική συνεργασία περιστρέφεται γύρω από την κοινή αντίθεσή τους στην επέκταση του NATO στα Δυτικά Βαλκάνια (B92, 2016). Στον τομέα της ενέργειας, οι ρωσικές επιχειρήσεις έχουν αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στις αγορές της Σερβίας και της Ρεπούμπλικα Σέρπσκα μέσω της απόκτησης τοπικών διυλιστηρίων και πρατηρίων καυσίμων, ενώ η Gazprom είναι ο κύριος προμηθευτής φυσικού αερίου στην πλειονότητα των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων (Bechev, 2015, σ. 2). Η ενεργειακή διπλωματία της Μόσχας συνεπάγεται επίσης υποσχέσεις προς τις χώρες της περιοχής για τη συμπερίληψή τους στα σχέδια για νέους διακρατικούς αγωγούς ενέργειας (αρχικά τον South Stream και στη συνέχεια τον Turkish Stream). Τέλος, το Russia Today (RT) και το Sputnik εκπέμπουν (ενημερωτικές) υπηρεσίες στη σερβική γλώσσα, μεταδίδοντας αντιδυτικές και φιλορωσικές ιδέες και πληροφορίες (Wiśniewski, 2016).

Όσον αφορά την Τουρκία, η Άγκυρα έχει ασκήσει μια πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική στην περιοχή, η οποία βασίζεται στην ανάπτυξη πληθώρας εργαλείων για τη δημιουργία διάφορων ειδών δεσμών. Σε διακυβερνητικό επίπεδο προσπάθησε να καλλιεργήσει σχέσεις με όλες τις χώρες της περιοχής, υπογράφοντας μια σειρά από συμφωνίες για την ανάπτυξη της στρατιωτικής συνεργασίας, την απελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών και την κατάργηση των θεωρήσεων εισόδου (visa waiver). Η Τουρκία έχει, επίσης, αναλάβει διπλωματικές πρωτοβουλίες για την προώθηση της συμφιλίωσης, με πιο αξιοσημείωτη τη διοργάνωση τριμερών συναντήσεων με τη συμμετοχή των ηγεσιών είτε της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της Σερβίας, είτε της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της Κροατίας (Ekinci, 2013, σσ. 14-15). Πάνω απ' όλα, η Τουρκία έχει προσδώσει ιδιαίτερη σημασία στην ενίσχυση των δεσμών στους τομείς του πολιτισμού, της θρησκείας, της εκπαίδευσης και της πληροφόρησης, κυρίως με τους μουσουλμανικούς πληθυσμούς της περιοχής. Η Τουρκική Υπηρεσία Αναπτυξιακής Συνεργασίας (Τουρκική Υπηρεσία Συνεργασίας και Συντονισμού, ΤΙΚΑ) έχει χρηματοδο-

τήσει την αποκατάσταση αρκετών πολιτιστικών και ιστορικών μνημείων και τεμενών της οθωμανικής περιόδου (Öktem, 2012, σσ. 38-40). Το Ινστιτούτο Yunus Emre, ένα δημόσιο ίδρυμα που προωθεί την τουρκική γλώσσα και πολιτισμό, έχει ιδρύσει πολιτιστικά κέντρα σε όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, προσφέροντας μαθήματα τα οποία παρακολουθούν χιλιάδες φοιτητές στην περιοχή (Vračić, 2016, σ. 13). Επιπλέον, η Diyanet, η λεγόμενη Διεύθυνση Θρησκευτικών Υποθέσεων, παρέχει θρησκευτική εκπαίδευση και διευκολύνει τη σύνδεση των μουσουλμανικών κοινοτήτων των Βαλκανίων με την Τουρκία (Öktem, 2012, σσ. 43-45). Οι κρατικές πρωτοβουλίες στους τομείς του πολιτισμού, της θρησκείας και της εκπαίδευσης συνοδεύονται από αντίστοιχες δράσεις ορισμένων τουρκικών δημοτικών αρχών και μιας μερίδας ισλαμικών δικτύων, με πιο σημαντικό εξ αυτών το κίνημα Γκιουλέν, που κάποτε υπήρξε εταίρος και πλέον είναι ο υπ' αριθμόν ένα εχθρός του προέδρου της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Τέλος, στο πεδίο της ενημέρωσης, το TRT –ο εθνικός δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός οργανισμός της Τουρκίας– και το πρακτορείο Anadolu –το τουρκικό πρακτορείο ειδήσεων– δραστηριοποιούνται σε ολόκληρη την περιοχή, μεταδίδοντας περιεχόμενο σε όλες τις τοπικές γλώσσες (Vračić, 2016, σσ. 14, 25).

Η Κίνα προσπάθησε να αναπτύξει σχέσεις με όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων με εξαίρεση το Κόσοβο, την ανεξαρτησία του οποίου αρνείται να αναγνωρίσει. Αν και έχει δώσει σαφή έμφαση στην ενδυνάμωση των σχέσεων της με τη Σερβία, υπογράφοντας πλήθος συμφωνιών, συμπεριλαμβανομένης και μίας συμφωνίας στρατηγικής σχέσης (Poulain, 2011, σ. 6· Dhimolea, 2017), επιδίωξε την υπογραφή συμφωνιών οικονομικής και τεχνικής συνεργασίας και με τις υπόλοιπες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Η Κίνα ενεργεί κυρίως ως επενδυτής στην περιοχή, διαθέτοντας δισεκατομμύρια δολάρια με τη μορφή χαμηλότοκων δανείων μακράς διάρκειας για την εκτέλεση κατασκευαστικών έργων στους τομείς της παραγωγής ενέργειας και των υποδομών μεταφορών (Tonchev, 2017, σ. 4). Πρωταρχικό ενδιαφέρον της Κίνας φαίνεται να είναι η βελτίωση της εσωτερικής συνδεσιμότητας της περιοχής, προκειμένου να διευκολυνθεί η μεταφορά κινεζικών προϊόντων από το λιμάνι του Πειραιά προς την Ευρώπη. Στο πλαίσιο αυτό, το Πεκίνο έχει χρηματοδοτήσει αρκετά έργα, όπως την ανοικοδόμηση του σιδηροδρομικού δικτύου Βελιγραδίου-Βουδαπέστης, την κατασκευή του αυτοκινητοδρόμου Bar-Boljare (που συνδέει το Μαυροβούνιο με τη Σερβία), την κατασκευή αυτοκινητοδρόμου μεταξύ Αλβανίας και Μαυροβουνίου και την κατασκευή αυτοκινητοδρόμων εντός της Αλβανίας, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της Βόρειας Μακεδονίας (Tonchev, 2017, σσ. 2-3· Dhimolea, 2017).

Τέλος, τα ΗΑΕ επιδεικνύουν ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Έχουν διαθέσει ένα μερίδιο (αν και μικρό) της αναπτυξιακής βοήθειάς τους για τα Δυτικά Βαλκάνια, το οποίο αποτελείται κυρίως από δωρεές. Το 2015 χορήγησαν 35,7 εκατ. δολάρια, εστιάζοντας σε

αναπτυξιακά έργα στην Αλβανία και στο Μαυροβούνιο (UAE MOFAIC, 2016, σ. 30). Ακόμα πιο αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα Εμιράτα έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές εμπορικές επενδύσεις στους τομείς των κατασκευών, της γεωργίας, της άμυνας και της αεροπλοΐας (Bartlett κ.ά., 2017). Οι περισσότερες επενδύσεις έχουν επικεντρωθεί στην αγορά εμπορικών ακινήτων και στον τουρισμό της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της Σερβίας. Οι πλέον εμβληματικές περιπτώσεις είναι αναμφίβολα το Belgrade Waterfront και το Buroj Ozone. Το πρώτο είναι ένα έργο 3 δισ. δολαρίων της Eagle Hills, μιας εταιρείας με έδρα το Αμπού Ντάμπι, για την ανάπτυξη της όχθης του ποταμού Σάβα στο Βελιγράδι, που περιλαμβάνει την κατασκευή χιλιάδων κατοικιών, αρκετών ξενοδοχείων, του μεγαλύτερου εμπορικού κέντρου στα Βαλκάνια και ενός ουρανοξύστη ύψους 200 μέτρων (Bartlett κ.ά., 2017, σ. 104). Το δεύτερο είναι ένα έργο 2,5 δισ. δολαρίων της Buroj Property Development, μιας εταιρείας με έδρα το Ντουμπάι, για την κατασκευή μιας τουριστικής πόλης στο Τρνονο της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, η οποία θα περιλαμβάνει χιλιάδες οικιστικές μονάδες, πολυτελή ξενοδοχεία, ένα εμπορικό κέντρο και ένα νοσοκομείο (Brunwasser, 2016). Επιπλέον, τα ΗΑΕ ανέπτυξαν συνεργασία με τη σερβική κυβέρνηση στον τομέα της αεροπλοΐας, η οποία οδήγησε στη σύσταση της Air Serbia.

Οι περισσότερες κυβερνήσεις των Δυτικών Βαλκανίων έχουν υποδεχθεί θερμά την αυξημένη δραστηριότητα των παραπάνω εξωτερικών δρώντων στην περιοχή για μια σειρά από λόγους. Σε πολιτικό επίπεδο, ο υπονομευτικός ρόλος της Ρωσίας αποτελεί τη μοναδική πηγή στήριξης για όλους εκείνους που αντιτίθενται σε συγκεκριμένες δυτικές πρωτοβουλίες και προτάσεις για την οικοδόμηση της ειρήνης και τη διαχείριση κρίσεων. Επιτρέπει επίσης σε ορισμένες κυβερνήσεις της περιοχής να εκμεταλλευθούν την αντιπαράθεση της Ρωσίας με την ΕΕ και τις ΗΠΑ, αυξάνοντας έτσι τη διαπραγματευτική τους ισχύ. Στην περίπτωση του ζητήματος του Κοσόβου, η στάση της Κίνας προσφέρει πρόσθετη στήριξη στις θέσεις της Σερβίας. Πέρα από τις πολιτιστικές και οικονομικές πτυχές της, η εμπλοκή της Τουρκίας, των ΗΑΕ και άλλων χωρών της Μέσης Ανατολής αποτιμάται θετικά από εκείνους που θα ήθελαν να δουν το ισλάμ να διαδραματίζει μεγαλύτερο ρόλο στην περιοχή. Σε οικονομικό επίπεδο, η εξωτερική βοήθεια, οι νέες επενδύσεις και τα έργα υποδομής είναι εξαιρετικά αναγκαία για την ανάπτυξη. Επιπλέον, οι επενδύσεις αυτές συχνά δεν συνοδεύονται από τις συνήθεις δεσμεύσεις και περιορισμούς που χαρακτηρίζουν την παρεχόμενη από την ΕΕ βοήθεια. Οι περισσότεροι ηγέτες των Δυτικών Βαλκανίων, που δεν είναι μεταρρυθμιστές εκ πεποιθήσεως, έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι μπορούν να βρουν εναλλακτικές πηγές οικονομικής στήριξης για να εδραιώσουν την παραμονή τους στην εξουσία, και ως εκ τούτου δεν χρειάζεται να πραγματοποιήσουν τις μεταρρυθμίσεις που επιτάσσει η ΕΕ (Makocki, 2017). Τέλος, πολλά από τα έργα που χρηματοδοτούνται από εξωτερικούς δρώντες βασίζονται σε αδιαφα-

νείς διαδικασίες, διευκολύνοντας την επικράτηση της διαφθοράς και την αδιάκοπη λειτουργία των πελατειακών δικτύων (Makocki & Nechev, 2017).

Συνεπώς, εάν, όπως φαίνεται, η εξωτερική βοήθεια και οι δεσμοί με μη δυτικούς δρώντες εξυπηρετούν στόχους που έρχονται σε σύγκρουση με πτυχές των διπλωματικών πρωτοβουλιών και της φιλελεύθερης μεταρρυθμιστικής ατζέντας της Δύσης (π.χ. προώθηση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και της οικονομίας της αγοράς), τότε αυτές αποτελούν αιτία σοβαρής ανησυχίας. Ο κίνδυνος αυτός έχει αναγνωριστεί από φορείς λήψης αποφάσεων στη Δύση. Η Φεντερίκα Μογκερίνι, ύπατη εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας και αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τόνισε τον Μάρτιο του 2017 ότι «τα Βαλκάνια μπορούν εύκολα να γίνουν μία από τις σκοκίερές όπου μπορεί να παιχτεί το παιχνίδι εξουσίας των μεγάλων δυνάμεων» (European External Action Service, 2017). Ομοίως, ο David McAllister, πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σημείωσε λίγες ημέρες αργότερα ότι «η γεωπολιτική έχει επιστρέψει στα Βαλκάνια [...]». Βλέπουμε την αυξανόμενη ρωσική επιρροή, βλέπουμε την αυξανόμενη τουρκική επιρροή, οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ένας παίκτης, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας παίκτης, οπότε διακυβεύονται διαφορετικά συμφέροντα» (Rankin, 2017). Επίσης, ο Hoyt Yee, αναπληρωτής υφυπουργός Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών, ξεχώρισε τη Ρωσία μεταξύ των εξωτερικών δρώντων που δραστηριοποιούνται στα Δυτικά Βαλκάνια και χαρακτήρισε την επιρροή της στην περιοχή ως «κακόβουλη» (United States Senate Committee on Foreign Relations, 2017, σ. 1).

Με βάση τα παραπάνω, απαιτείται μια πιο σύνθετη κατανόηση των δυναμικών και των εξελίξεων στα Δυτικά Βαλκάνια που θα κινείται πέρα από την οπτική των τοπικών κυβερνήσεων, οι οποίες συχνά αντιλαμβάνονται κάθε εξωτερικό ενδιαφέρον ως ευτύχημα για μια περιοχή που υποφέρει από την παραμέληση της Δύσης και τις αισθητά μειωμένες ξένες επενδύσεις μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, και την οπτική στη Δύση που προσλαμβάνει οποιαδήποτε εμπλοκή τρίτων δρώντων ως δυσοίωση απειλή. Το βιβλίο αυτό επιδιώκει να προσφέρει μια επιστημονική και πολύπλευρη κατανόηση της εξωτερικής παρουσίας στην περιοχή. Στόχος αυτού του τόμου είναι να χαρτογραφήσει και να αξιολογήσει την επιρροή των εξωτερικών μη δυτικών δυνάμεων στα Δυτικά Βαλκάνια, και ως εκ τούτου να προσφέρει μια καλύτερη κατανόηση των διάφορων τύπων εμπλοκής και των επιπτώσεών τους στις μεταρρυθμίσεις και στην ευρωπαϊκή ενσωμάτωση της περιοχής.

Το επόμενο τμήμα του εισαγωγικού κεφαλαίου εξετάζει τη βιβλιογραφία διεθνών σχέσεων αναφορικά με τη δημιουργία δεσμών και την άσκηση επιρροής ανάμεσα σε μικρές και περιφερειακές/μεγάλες δυνάμεις και διατυπώνει ένα αναλυτικό πλαίσιο για την οργάνωση των εμπειρικών κεφαλαίων αυτού του βιβλίου.